

بودجه ناما فرهنگ

کالبدشکافی بخش فرهنگ

سند بودجه ۱۴۰۰ کشور

کتاب اول: بررسی نهادی
نسخه ۲



نامافر
namafar.ir





اطلاعات گزارش

نوع گزارش:	گزارش بودجه
حوزه:	کلان فرهنگ
عنوان:	بودجه نمای فرهنگ
زیرعنوان:	کالبدشکافی بخش فرهنگ سند بودجه ۱۴۰۰ کشور کتاب اول: بررسی نهادی
پژوهشگران:	حمید کمار، مجید جاودانی، رضا لاهوتی، سیدمهدی موسوی
امور فنی:	امیرارسنجانی
طراح:	قاسم آقاوردی زاده
نسخه:	۲
تاریخ انتشار:	آبان ماه ۱۴۰۰
تهیه شده در:	گروه سیاست پژوهی و تحلیل داده نمافر

فهرست

مقدمه..... ۶

کلیات..... ۱۰

نهادهای دولتی ۲۱

کلیات..... ۲۲

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و نهادهای تابعه..... ۲۴

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی..... ۲۵

بنیاد سعدی..... ۲۷

سازمان امور سینمایی و سمعی-بصری..... ۲۸

سازمان اوقاف و امور خیریه..... ۲۹

دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم (نهاد بالادستی: سازمان

اوقاف و امور خیریه)..... ۳۰

سازمان حج و زیارت..... ۳۱

سازمان خبرگزاری جمهوری اسلامی..... ۳۲

سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی..... ۳۳

موسسه پژوهشی فرهنگ، هنر و ارتباطات..... ۳۴

نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور..... ۳۵

نهاد ریاست جمهوری..... ۳۶

فرهنگستان زبان و ادب فارسی..... ۳۷

فرهنگستان و پژوهشکده هنر..... ۳۸

معاونت امور زنان و خانواده..... ۳۹

سازمان اسناد و کتابخانه ملی..... ۴۰

بنیاد ایران شناسی..... ۴۱

مجلس شورای اسلامی ۴۲

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی..... ۴۳

خبرگزاری خانه ملت..... ۴۴

وزارت علوم و نهادهای مرتبط فرهنگی، هنری و ورزشی..... ۴۵

وزارت علوم و نهادهای مرتبط فرهنگی، هنری و ورزشی... ۴۶

پژوهشکده مکتب حاج قاسم سلیمانی (دانشگاه شهید

باهنر کرمان)..... ۴۷

دانشکده میراث فرهنگی و صنایع دستی و گردشگری در

نوشهر (دانشگاه مازندران)..... ۴۸

پژوهشکده مطالعات اسلامی (دانشگاه فردوسی مشهد)..... ۴۹

دانشگاه هنر..... ۵۰

مرکز تحقیقات بین‌المللی بادگیر یزد..... ۵۱

بسیج دانشجویی..... ۵۲

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی..... ۵۳

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی و اسلامی..... ۵۴

سازمان امور دانشجویان..... ۵۵

پژوهشگاه تربیت بدنی و علوم ورزشی..... ۵۶

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری..... ۵۷

موسسه مطالعات فرهنگی و اجتماعی..... ۵۸

دبیرخانه شورای اجرایی فناوری اطلاعات..... ۵۹

پژوهشگاه حوزه و دانشگاه..... ۶۰

موزه ملی علوم و فناوری..... ۶۱

دانشگاه هنر اصفهان..... ۶۲

دانشگاه هنر شیراز..... ۶۳

دانشگاه علم و صنعت..... ۶۵

دانشگاه کاشان..... ۶۶

دانشگاه یزد..... ۶۷

دانشگاه‌های غیرهنری و غیرپزشکی..... ۶۸

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی و

نهادهای تابعه..... ۶۹

وزارت میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی..... ۷۰

پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری..... ۷۲

مرکز مطالعات منطقه‌ای حفظ میراث فرهنگی ناملوس

در آسیای میانه و غربی..... ۷۳

شرکت توسعه ایرانگردی و جهانگردی..... ۷۴

وزارت آموزش و پرورش و نهادهای مرتبط..... ۷۵

وزارت آموزش و پرورش..... ۷۶

ستاد فرماندهی کل نیروهای مسلح ۱۱۱

بنیاد حفظ آثار و ارزش‌های دفاع مقدس ۱۱۲

پژوهشگاه دفاع مقدس ۱۱۳

ستاد مرکزی راهیان نور ۱۱۴

سازمان صدا و سیما و نهادهای مرتبط ۱۱۵

سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران ۱۱۶

سازمان تنظیم مقررات صوت و تصویر فراگیر (ساترا) ... ۱۱۸

شورای نظارت بر صداوسیما ۱۱۹

شورای عالی انقلاب فرهنگی و نهادهای تابعه ۱۲۰

شورای عالی انقلاب فرهنگی ۱۲۱

صندوق مشارکت توسعه فرهنگ قرآنی (شورای توسعه فرهنگ قرآنی) ۱۲۲

خبرگزاری ایکنا و خبرگزاری ایسپا ۱۲۳

خبرگزاری دانشجویان ایران ۱۲۴

دانشگاه علم و فرهنگ ۱۲۵

پژوهشکده فرهنگ، هنر و معماری ۱۲۶

پارک علوم، فناوری‌های نرم و صنایع فرهنگی ۱۲۷

جهاد دانشگاهی ۱۲۸

مرکز نشر دانشگاهی ۱۲۹

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها ۱۳۰

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها ۱۳۱

دانشگاه معارف اسلامی ۱۳۲

مجمع جهانی اهل بیت و نهاد زیرمجموعه ۱۳۳

مجمع جهانی اهل بیت ۱۳۴

دانشگاه اهل بیت ۱۳۵

مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی و نهاد زیرمجموعه .. ۱۳۶

مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی ۱۳۷

دانشگاه مذاهب اسلامی ۱۳۸

حوزه‌های علمیه و نهادهای تابعه ۱۳۹

شورای عالی حوزه‌های علمیه ۱۴۰

دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم ۱۴۱

شورای برنامه‌ریزی و مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان .. ۱۴۲

موزه تاریخ تعلیم و تربیت ۷۷

کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان ۷۸

سازمان ملی تعلیم و تربیت کودک ۷۹

سازمان آموزش و پرورش استثنائی ۸۰

وزارت ورزش و جوانان و نهادهای تابعه ۸۱

وزارت ورزش و جوانان ۸۲

شرکت سهامی توسعه و نگهداری اماکن ورزشی کشور ۸۳

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی ۸۴

وزارت صنعت، معدن و تجارت ۸۵

وزارت جهاد کشاورزی ۸۶

نهاد نمایندگی ولی فقیه در وزارت جهاد کشاورزی ۸۷

وزارت جهاد کشاورزی ۸۸

بنیاد شهید و امور ایثارگران ۸۹

شرکت سهامی ارتباطات زیرساخت ۹۰

وزارت کشور ۹۱

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی و نهادهای مرتبط ۹۲

وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی ۹۳

سازمان بهزیستی کشور ۹۴

شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران (وزارت نیرو) ۹۵

وزارت راه و شهرسازی و نهادهای مرتبط ۹۶

دبیرخانه شورای عالی شهرسازی ۹۷

سازمان مجری ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی ۹۸

نهادهای حاکمیتی ۱۰۱

کلیات ۱۰۲

سپاه پاسداران انقلاب اسلامی و نهادهای تابعه ۱۰۴

سازمان بسیج مستضعفین ۱۰۵

قرب بقية الله ۱۰۶

بنیاد فرهنگی شهید جعفریور ۱۰۷

نمایندگی ولی فقیه در سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ۱۰۸

مرکز ملی فضای مجازی ۱۰۹

ستاد فرماندهی کل نیروهای مسلح و نهادهای تابعه» ۱۱۰

نهادهای غیردولتی-غیرحاکمیتی.....۱۷۱

کلیات.....۱۷۲

موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره) و نهادهای مرتبط.....۱۷۴

موسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).....۱۷۵

پژوهشکده امام خمینی (ره) و انقلاب اسلامی.....۱۷۶

آستان مقدس حضرت امام خمینی (ره).....۱۷۷

موسسه پژوهشی و فرهنگی انقلاب اسلامی.....۱۷۸

کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی.....۱۷۹

اتحادیه مرکزی فرش دستباف روستایی ایران.....۱۸۰

بنیاد فرهنگ، هنر و ادب آذربایجان.....۱۸۱

دانشکده اصول دین.....۱۸۲

بنیاد چهارم خرداد.....۱۸۳

موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).....۱۸۴

کمیته ملی المپیک ایران.....۱۸۵

کمیته ملی پارا المپیک ایران.....۱۸۶

موسسه آموزش عالی حوزوی علوی.....۱۸۷

شورای سیاست گذاری حوزه های علمیه خاوران.....۱۴۳

مرکز خدمات حوزه های علمیه.....۱۴۴

سازمان تبلیغات اسلامی و نهادهای مرتبط.....۱۴۵

سازمان تبلیغات اسلامی.....۱۴۶

حوزه هنری سازمان تبلیغات اسلامی.....۱۴۷

دانشگاه سوره.....۱۴۸

پژوهشکده فرهنگ و هنر اسلامی.....۱۴۹

دانشگاه شهید مطهری.....۱۵۰

شورای هماهنگی تبلیغات اسلامی.....۱۵۱

نماینده ولی فقیه در امور حج و زیارت.....۱۵۲

پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.....۱۵۳

شورای سیاست گذاری ائمه جمعه.....۱۵۴

مرکز رسیدگی به امور مساجد.....۱۵۵

ستاد اقامه نماز.....۱۵۶

مرکز الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت.....۱۵۷

ستاد احیاء امر به معروف و نهی از منکر.....۱۵۸

جامعه المصطفی العالمیه.....۱۵۹

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی.....۱۶۰

موسسه دایره المعارف فقه اسلامی.....۱۶۱

ستاد مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران.....۱۶۲

دفتر عقیدتی سیاسی نیروهای مسلح و نهادهای تابعه.....۱۶۳

وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح (عقیدتی سیاسی).....۱۶۴

دفتر عقیدتی سیاسی فرماندهی معظم کل قوا.....۱۶۵

نیروی انتظامی (عقیدتی سیاسی).....۱۶۶

ارتش (عقیدتی سیاسی).....۱۶۷

کمیته امداد امام خمینی (ره).....۱۶۸

قوه قضائیه (سازمان بازرسی کل کشور).....۱۶۹

مقدمه

هر ساله و پس از تقدیم لایحه بودجه به مجلس، گزارش‌های متعددی از وضعیت بودجه فرهنگی در فضای رسانه‌ای کشور منتشر می‌شود. با این حال همچنان گردآوری و تدوین یک گزارش جامع آماری ویژه درباره بخش فرهنگ و دیگر بخش‌های مرتبط با آن، دغدغه‌ای با قدمت تاریخ بودجه نویسی در کشور است.

از دیگر سو گروه سیاست پژوهی و تحلیل داده نمافر از بدو آغاز به کار خود با تدوین گزارش‌های آماری متعدد، وضعیت فرهنگ و به خصوص صنایع فرهنگی را از ابعاد مختلف از جمله «تامین مالی» مورد بررسی قرار داده است. در چنین شرایطی با توجه به این که اعتبارات دولتی از جمله شاخص‌ترین روش‌های تامین مالی است، گروه سیاست پژوهی و تحلیل داده نمافر مطالعه دقیق قانون بودجه کل کشور با هدف بررسی کم و کیف اعتبارات بخش‌های مختلف فرهنگی را آغاز کرد.

اهمیت مطالعه بودجه سالانه کشور از آن جهت مطرح است که در ایران برخلاف بسیاری از کشورهای بزرگ اقتصادی، بخش خصوصی نقش چندان پررنگی در تامین مالی بخش فرهنگ نداشته و تامین اعتبار در این بخش عمدتاً بر عهده دولت بوده و از طریق تخصیص بودجه انجام می‌شود. از همین رو مطالعه قوانین بودجه و گردآوری جزئیات بودجه تخصیص یافته به بخش‌های مختلف فرهنگی، گام مهمی در تحلیل کم و کیف تامین مالی این بخش به شمار می‌رود.

در پژوهش حاضر برای دستیابی به تصویری دقیق از بودجه فرهنگی کشور، قانون بودجه سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ کل کشور از سه منظر «نهادی»، «موضوعی» و «استانی» بررسی شده است. در فصل کلیات، ابتدا ساختار بودجه کل کشور به صورت اجمالی و به زبانی ساده تشریح شده و سپس نمایی کلی

از بودجه بخش‌های مختلف فرهنگی شامل دین، هنر، رسانه، ورزش و صنایع فرهنگ‌بنیان در سه قالب نهادی، موضوعی و استانی ارائه شده است. سپس در کتاب اول این گزارش، جزئیات بودجه با تفکیک نهادی، در کتاب دوم جزئیات بودجه با تفکیک موضوعی و در کتاب سوم جزئیات بودجه با تفکیک استانی تشریح شده است.

در سندی که هر ساله به عنوان قانون بودجه کل کشور منتشر می‌شود، اعتبارات تخصیص یافته از منظر موضوعی به «امور» مختلف تقسیم می‌شود. کل بودجه شامل ۱۰ مورد از امور مختلف همچون امور دفاعی و امنیتی، امور اقتصادی و امور قضایی است. هر یک از این امور شامل چندین فصل و هر فصل شامل چندین برنامه و هر برنامه شامل چندین خروجی مشخص (هدف) است. بنابراین بودجه کل کشور به ترتیب از کلی‌ترین تا جزئی‌ترین حالت در چهار سطح «امور»، «فصل»، «برنامه» و «خروجی» تنظیم شده است. از آنجا که هدف نمافر، ارائه دقیق‌ترین تصویر از بودجه فرهنگی کشور بوده، برای تهیه پژوهش حاضر، قانون بودجه سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ کل کشور تا سطح «خروجی» بررسی شده است.

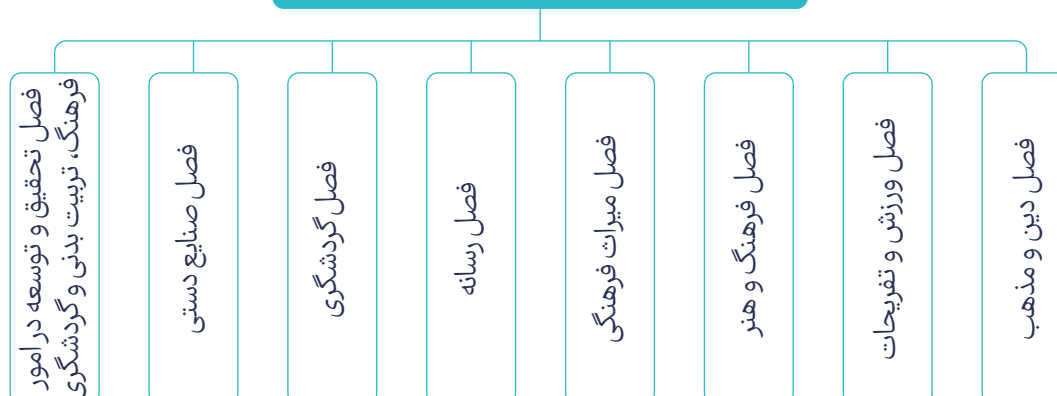
با توجه به هدف پژوهش حاضر که بررسی دقیق بودجه فرهنگی است، تقسیم‌بندی موضوعی مشخص شده در متن قانون بودجه برای تشریح جزئیات بودجه فرهنگی چندان مناسب نبود؛ از همین رو مطابق با هدف پژوهش، برچسب‌گذاری موضوعی دیگری انجام شد تا امکان ارائه گزارشی تحلیلی و دقیق از بودجه فرهنگی میسر شود. بنابراین برچسب‌های گذاشته شده روی «برنامه‌ها» و «خروجی‌ها» در این گزارش با عناوین فصول مشخص شده در بودجه تا حدودی متفاوت است. آنچه از بودجه کل کشور در پژوهش حاضر مورد بررسی قرار گرفته شامل تمامی ردیف‌های مندرج در فصل‌های «فرهنگ و هنر»، «رسانه»، «تفریحات و ورزش»، «دین و مذهب»، «گردشگری»، «میراث فرهنگی»، «صنایع دستی» و «تحقیق و توسعه در امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری» و همچنین برخی از ردیف‌های خاص مرتبط با موضوع گزارش حاضر در دیگر فصل‌های قانون بودجه (مثل فصل دفاع) است. در گزارش حاضر حوزه‌های اجتماعی، آموزشی و علمی از شمول بررسی خارج شده است.^۱

اشاره به این نکته ضروری است که در بررسی جزئیات بودجه مشخص شد ماهیت برخی از ردیف‌ها

۱- برخی مصادیق در این حوزه‌ها در صورتی که به طور صریح واژه «فرهنگی»، «ورزشی»، «تربیتی» و سایر واژه‌هایی که به نحوی ذیل یکی از موضوعات دین، هنر، رسانه، ورزش و صنایع فرهنگ‌بنیان قرار گرفته و در عنوان «برنامه» و «خروجی» آمده، مورد بررسی قرار گرفته است.

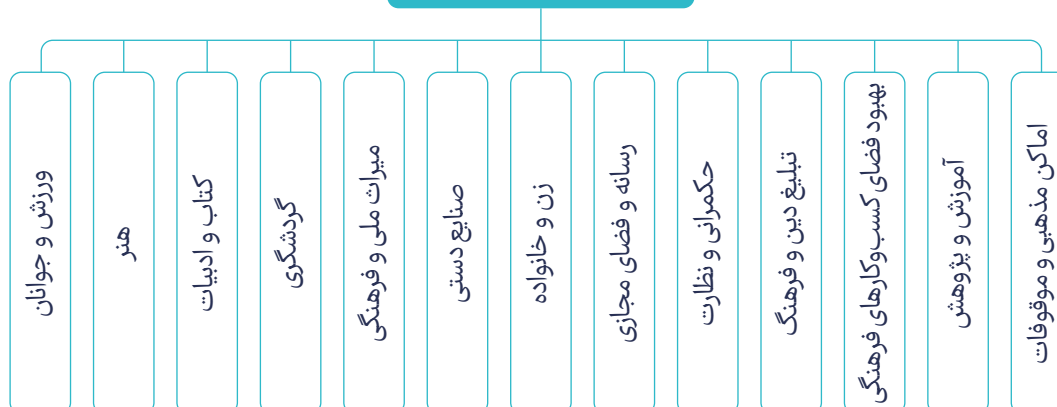
هیچ تناسبی با دسته‌بندی موضوعی مربوطه در بودجه ندارد. به عنوان مثال اعتبار تخصیص یافته به قرب بقیه الله، صرفاً به دلیل قرار گرفتن این نهاد ذیل سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، جزو فصل دفاع قرار گرفته در حالی که ماهیت فعالیت‌های این سازمان کاملاً فرهنگی تعریف شده است. از همین رو برچسب‌گذاری موضوعی هر ردیف بودجه متناسب با ماهیت آن، در یکی از دسته‌های تعریف شده در این گزارش طبقه بندی شده است. همچنین در برخی نهادها تنها بخشی از بودجه تخصیصی به آن‌ها صرف امور فرهنگی می‌شود؛ بنابراین بدیهی است برخی ارقامی که در این گزارش تحت عنوان بودجه فرهنگی مشخص شده با رقم کل بودجه نهاد مربوطه متفاوت است. برای درک بهتر تفاوت دسته‌بندی موضوعات فرهنگی در این گزارش و دسته‌بندی رسمی قانون بودجه، نمودار بودجه فرهنگی کل کشور به تفکیک هر دو دسته‌بندی در شکل زیر ارائه شده است.

امور فرهنگ، تربیت بدنی و گردشگری



دسته‌بندی سازمان برنامه و بودجه از بودجه فرهنگی سال ۱۴۰۰ کل کشور

کل بودجه فرهنگی



دسته‌بندی نامافر برای تحلیل بودجه فرهنگی سال ۱۴۰۰ کل کشور

همانطور که مشخص است، دسته‌بندی استفاده شده در این گزارش شباهت‌ها و تفاوت‌هایی با دسته‌بندی استفاده شده در قانون بودجه دارد. همچنین به دلیل اضافه شدن برخی ردیف‌های موجود در فصل‌های غیرمرتبط (مثل فصل دفاع) در دسته‌بندی این گزارش، رقم کل بودجه فرهنگی گزارش شده در این گزارش، بسیار بیشتر از رقم منعکس شده در قانون بودجه است.

نکته دیگر در تدوین گزارش حاضر، نحوه دسته‌بندی نهادهای ذیل قانون بودجه است. در روش مرسوم، هویت حقوقی هر نهاد شناسایی شده و در دسته خاصی نظیر عمومی غیردولتی، سهامی عام، تعاونی، دولتی و ... قرار می‌گیرد. در این گزارش با هدف ساده سازی از دسته‌بندی دیگری استفاده شد که بر مبنای آن، هر نهاد با توجه به وابستگی بالادستی آن به سه دسته «دولتی»، «حاکمیتی» و «غیردولتی-غیرحاکمیتی» تقسیم می‌شود. بر این اساس عنوان «حاکمیتی» برای نهادهایی استفاده شده است که مقام معظم رهبری بالاترین مقام آن را شخصا منصوب می‌کنند یا در اساسنامه نهاد مربوطه به طور صریح به نقش ایشان در فرآیند انتصاب بالاترین مقام اشاره شده باشد.

همچنین عنوان «دولتی» در این دسته‌بندی با آنچه در ادبیات حقوق اداری شناخته می‌شود اندکی متفاوت بوده و صرفا به نهادهای ذیل قوه مجریه و قوه مقننه خلاصه می‌شود. این در حالی است که در ادبیات حقوق اداری، قوه قضائیه و نهادهای ذیل آن هم دولتی هستند اما در گزارش حاضر به این دلیل که رئیس قوه قضائیه منصوب مستقیم رهبری است، در دسته نهادهای حاکمیتی قرار گرفته است. در نهایت سایر نهادهای ذیل قانون بودجه که مشمول هیچ یک از این دو قاعده نمی‌شوند، در دسته «غیردولتی-غیرحاکمیتی» قرار گرفتند که به طور مثال نهاد کمیته ملی پارالمپیک از آن جمله است.